

Brussel, maart 2006

Dossier

Indirecte werkgelegenheid

*De indirecte werkgelegenheid van de bedrijfstak
banken en financiële dienstverlening (1995-2001)*

Erwin Eysackers

Dossier

Indirecte werkgelegenheid

*De indirecte werkgelegenheid van de bedrijfstak
banken en financiële dienstverlening (1995-2001)*

Met dank aan:

Bruno AERTS (VCSPPO), Fons BEYERS (Boerenbond), Johan BORTIER (UNIZO), Robrecht BOTHUYNE (UNIZO), Ria BOURDEAUD'HUI (SERV-STV), François COPPENS (NBB), Klaas DAMS (Boerenbond), Jean-Marie DE BAENE (ABVV), Hugo ENGELEN (ACLVB), Jeroen ROSKAMS (ACV), Chris SERROYEN (ACV), Jan VAN DOREN (Voka - Vlaams Economisch Verbond), Wouter VANDER STEENE (VCSPPO), Georges VAN GASTEL (NBB), Katleen VAN HAVERE (UNIZO), en in het bijzonder Michel DETHEE (SERV) die het gehele denkproces rond indirecte werkgelegenheid in detail begeleid heeft.

Brussel, SERV, 2006

WD 2006/4665/14

Inhoud

Inhoud	2
Inleiding	4
Hoofdstuk 1 Macro-economische kenmerken van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening	5
1. De bedrijfstak banken en financiële dienstverlening: een overzicht	5
2. Kenmerken van het intermediaire verbruik	7
3. Binnenlandse en buitenlandse afzetmarkt	8
4. Arbeidsintensiteit.....	10
Hoofdstuk 2 Indirecte werkgelegenheid van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening	13
1. Indirecte werkgelegenheid: een inleiding.....	13
2. Indirect werkgelegenheidseffect bij binnenlandse toeleveranciers.....	16
3. Indirect werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen van inkomen verdiend of ontstaan in de onderzochte bedrijfstak	17
4. Totale (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect	18
5. Multiplicator van directe naar indirecte werkgelegenheid.....	19
6. Directe en indirecte arbeidsintensiteit.....	20
7. Gecumuleerd (direct en indirect) tewerkstellingseffect.....	21
Hoofdstuk 3 Conclusie.....	23
Hoofdstuk 4 Bijlage A: gedetailleerde tabellen	24
Hoofdstuk 5 Bijlage B: betekenis en interpretatie van indirecte werkgelegenheidscijfers	38
1. Bedrijfstakgebonden analyse.....	38
2. Macro-economisch analysekader.....	38
3. Statische analyse	39
4. Geloofwaardigheid van cijfers over indirecte werkgelegenheid	39
Referentielijst.....	40
Lijst met tabellen en figuren	41

Inleiding

1. De *werkgelegenheid* is naast andere elementen een *sleutelindicator* om het belang van een bedrijfstak in een economie te duiden.

Werkgelegenheidscijfers van bedrijfstakken hebben echter het nadeel dat zij de economische werkelijkheid slechts gedeeltelijk weergeven. Uitbesteding van activiteiten is immers in vele bedrijfstakken sinds meer dan tien jaar een belangrijk sociaal-economisch fenomeen. De *werkgelegenheid door uitbesteding en toeleveringsverbanden gecreëerd* bij andere bedrijfstakken vormt een belangrijk onderdeel van het *gehele werkgelegenheidseffect* van een bedrijfstak.

Ook de *besteding van inkomen* verdiend in een bedrijfstak leidt tot een *indirect werkgelegenheidseffect*. Deze besteding van inkomen leidt immers tot leveringen door binnenlandse bedrijfstakken aan de finale vraag van huishoudens.

Beide werkgelegenheidseffecten worden aangeduid als de *indirecte werkgelegenheid* van de onderzochte bedrijfstak. Zij ontstaan bij andere bedrijfstakken door de *economische activiteit* van de onderzochte bedrijfstak.

2. Dit rapport bespreekt het *indirecte werkgelegenheidseffect van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening (NACE 65, 66 en 67)* tussen 1995 en 2001. Grensoverschrijdende werkgelegenheidseffecten worden niet in kaart gebracht. De bedrijfstak banken en financiële dienstverlening omvat de financiële instellingen (banken), het verzekeringswezen, en hulpbedrijven in verband met financiële instellingen, zoals beursbedrijven. Deze drie bedrijfstakken worden in deze studie als één geheel behandeld.

De berekening van indirecte werkgelegenheid berust op *macro-economische gegevens*. De berekeningswijze is gedetailleerd toegelicht in een afzonderlijk methodologisch rapport¹.

De *betekenis van indirecte werkgelegenheid* bevindt zich op *bedrijfstakniveau*. Conclusies betreffen steeds het geheel van de bedrijfstak. In bijlage wordt een beknopte toelichting bij de interpretatie van indirecte werkgelegenheid gegeven.

3. Dit rapport maakt deel uit van een *reeks van 20 rapporten over indirecte werkgelegenheid* die in het najaar van 2005 en voorjaar van 2006 gepubliceerd worden. Meer informatie vindt u op www.serv.be.

---

¹ Zie Eysackers 2005a.

Hoofdstuk 1

Macro-economische kenmerken van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening

1. De bedrijfstak banken en financiële dienstverlening: een overzicht

4. De berekening van indirecte werkgelegenheid vertrekt van macro-economische gegevens over de Belgische bedrijfstak banken en financiële dienstverlening (som van NACE 65 tot 67) in de *Nationale Rekeningen*. Deze zijn niet per definitie identiek aan de gegevens in andere economische of RSZ-statistieken. We bespreken steeds de som van deze bedrijfstakken. Zie Tabel 1 voor de belangrijkste kernvariabelen in prijzen van 2000. Tabel 2 op pagina 25 geeft dezelfde variabelen in lopende prijzen weer.

Tabel 1: kenmerken van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995 tot 2003, in miljoen euro (in prijzen van 2000) en aantal werkzame personen (bron: Nationale Rekeningen²)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Output ³	21.025	22.295	24.214	25.862	26.420	26.482	25.296	25.267	25.136
intermediair verbruik	8.472	8.939	10.000	11.192	11.622	12.773	12.534	12.316	12.021
intermediair verbruik: binnenlands	7.315	0	0	0	0	10.353	9.934	0	0
intermediair verbruik: buitenlands	1.157	0	0	0	0	2.420	2.601	0	0
bruto toegevoegde waarde	12.553	13.356	14.214	14.670	14.797	13.709	12.761	12.951	13.116
beloning van werknemers	7.504	7.485	7.955	7.672	7.949	8.010	8.087	8.005	7.512
netto exploitatieoverschot en gemengd inkomen van zelfstandigen ⁴	3.102	3.948	4.168	4.808	4.483	3.382	2.134	2.472	3.200
verbruik van vaste activa (afschrijvingen)	1.834	1.803	1.930	1.995	2.135	2.103	2.343	2.268	2.183
werkzame personen	136.301	138.261	141.572	144.181	142.092	143.729	143.876	142.306	139.800
werknemers	122.116	123.023	126.992	130.489	128.976	130.824	131.521	130.699	
zelfstandigen	14.185	15.238	14.580	13.692	13.116	12.905	12.355	11.607	

² Gegevens gedownload van Belgostat in juli 2005. De gegevens voor 2003 worden geschat via voorlopige methodes en kunnen nog (licht) aangepast worden. Voor de omzetting van lopende naar reële prijzen is de bedrijfstakspecifieke deflator voor de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening (A31) gehanteerd (en dus niet de algemene deflator van het bruto binnenlands product). Alle gegevens in dit hoofdstuk zijn afgeleid van de Nationale Rekeningen tenzij anders vermeld. Zie Eysackers 2005a voor de berekening van de gegevens voor 2001.

³ Omzet zonder BTW en andere productgebonden belastingen.

⁴ Wat overblijft van de bruto toegevoegde waarde na aftrek van de loonmassa voor werknemers, afschrijvingen en niet-productgebonden belastingen (zoals milieuheffing) en subsidies. Omvat naast de winst en inkomstenbelastingen bijvoorbeeld ook het inkomen van zelfstandigen.

De oorzaken van deze verschillen zijn voornamelijk:

- Het Instituut voor de Nationale Rekeningen (INR) volgt niet steeds de *bedrijfstakaanduiding* van een onderneming zoals weergegeven in haar jaarlijkse ondernemingsbalans (NACE-code) en herplaatst een aantal ondernemingen. Dit is in het bijzonder van belang voor stromen van en naar NACE 51 (groothandel).
- Een aantal ondernemingen wordt door het INR in afzonderlijke *productgebonden eenheden* opgesplitst. Een onderneming die bijvoorbeeld aardolie raffineert (NACE23) en verwerkt (NACE24) en vervolgens rubberproducten op de markt brengt (NACE25) wordt in drie delen (en niet als één geheel) in de Nationale Rekeningen opgenomen.
- De bedrijfstakgegevens in de Nationale Rekeningen worden in *basisprijzen* uitgedrukt, dus in prijzen van de producent. Het verschil tussen basisprijzen en marktprijzen betreft voornamelijk de BTW en handels- en distributiemarges. Vooral de BTW speelt in een industriële bedrijfstak een belangrijke rol. De output wordt bijvoorbeeld vaak berekend op basis van btw-aangiften, wat per definitie hogere resultaten geeft.
- *Werkzame personen* in de Nationale Rekeningen zijn werknemers (arbeiders en bedienden) en zelfstandigen. In dit rapport wordt enkel het aantal werkzame personen behandeld. Het aantal werknemers volgt niet steeds de arbeidsstatistieken om dezelfde reden als hoger: een aantal ondernemingen wordt niet meer onder hun oorspronkelijke code geregistreerd in de Nationale Rekeningen⁵. Ook zwartwerk, meewerkende huisgenoten en dergelijke worden als werkzame personen beschouwd.

5. Het *aantal direct werkzame personen* stijgt tussen 1995 en 2001 van 136.000 naar 144.000 personen. Vervolgens zet een lichte daling in tot 140.000 personen (2003).

De daling wordt voornamelijk geregistreerd bij de zelfstandigen hoewel die slechts een tiende van de gehele werkgelegenheid uitmaken.

6. Figuur 1 geeft de output tussen 1995 en 2003 (prijzen van 2000). Tevens worden de belangrijkste financiële variabelen in procent van de jaarlijkse output weergegeven.

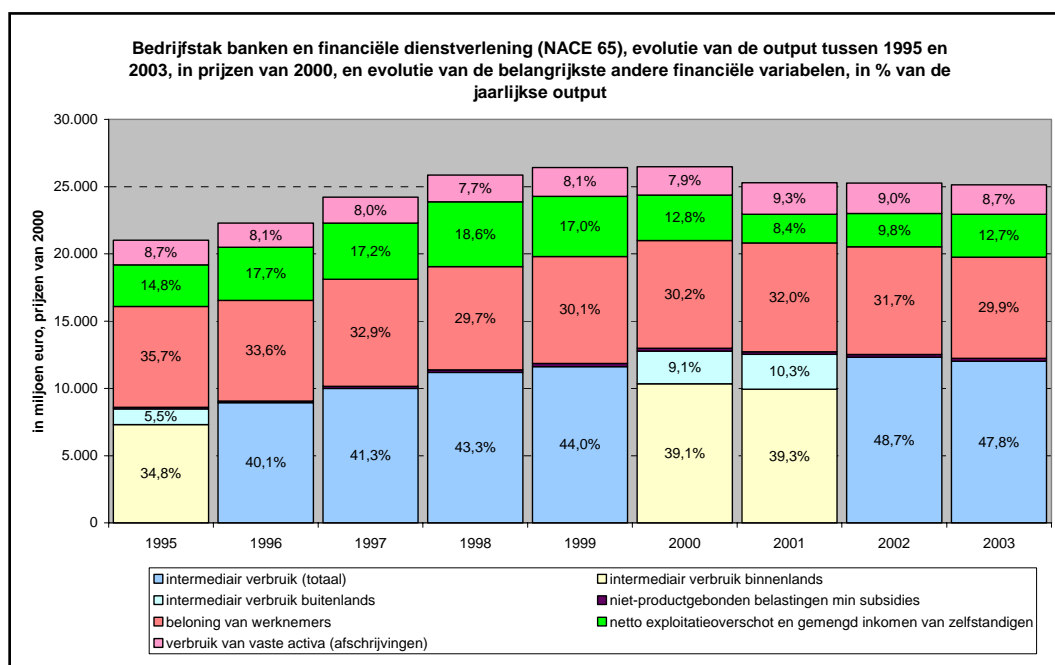
De *output* van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening in reële termen (prijzen van 2000) stijgt van 21 miljard euro in 1995 naar 26,5 miljard euro in 1999. Vervolgens blijft de output in reële termen rond 26 miljard euro schommelen. De lichte achteruitgang bij de werkgelegenheid volgt dus de evolutie van de financiële variabelen.

---

⁵ Ook de definitie van werknemer verschilt enigszins. De belangrijkste afwijkingen zijn: zelfstandigen in bijberoep worden enkel als werknemers geteld, en deeltijdse werknemers ook actief in andere bedrijfstakken worden enkel geregistreerd in de bedrijfstak waar ze de meeste arbeidsuren presteren. Meewerkende echtgenotes of echtgenoten van zelfstandigen worden eveneens als zelfstandigen geregistreerd. De Nationale Rekeningen kennen ook het begrip "voltijdse equivalente werknemer" niet: het gaat steeds om personen, niet om werkgelegenheidscijfers waaruit de deeltijdse werkgelegenheid verwijderd is. De verschillen blijven beperkt omdat de positieve als negatieve effecten elkaar in hoge mate opheffen.

De verhouding tussen de onderliggende variabelen evolueert echter wel in hoge mate. Het *intermediaire verbruik* – aankopen bij andere bedrijfstakken in binnen- en buitenland – evolueert van 40% naar 48% van de totale output, wat een belangrijke wijziging in de kostenstructuur van de bedrijfstak impliceert. Vooral het buitenlandse aandeel is hiervoor verantwoordelijk, aangezien het stijgt van 5% naar 10% van de output.

Figuur 1: banken en financiële instellingen, 1995 tot 2003, evolutie van de output, in miljoen euro in prijzen van 2000, en evolutie van de belangrijkste andere financiële kenmerken, in % van de jaarlijkse output

De *bruto toegevoegde waarde* wordt gevormd door alle weergegeven variabelen met uitzondering van het intermediaire verbruik. Het aandeel van de toegevoegde waarde in de totale output daalt in de onderzochte periode dan ook duidelijk.

De *loonmassa voor werknemers* vormt het grootste bestanddeel van de toegevoegde waarde, en daalt van 36 naar 30% van de gehele output. De *netto exploitatiemarge* daalt licht.

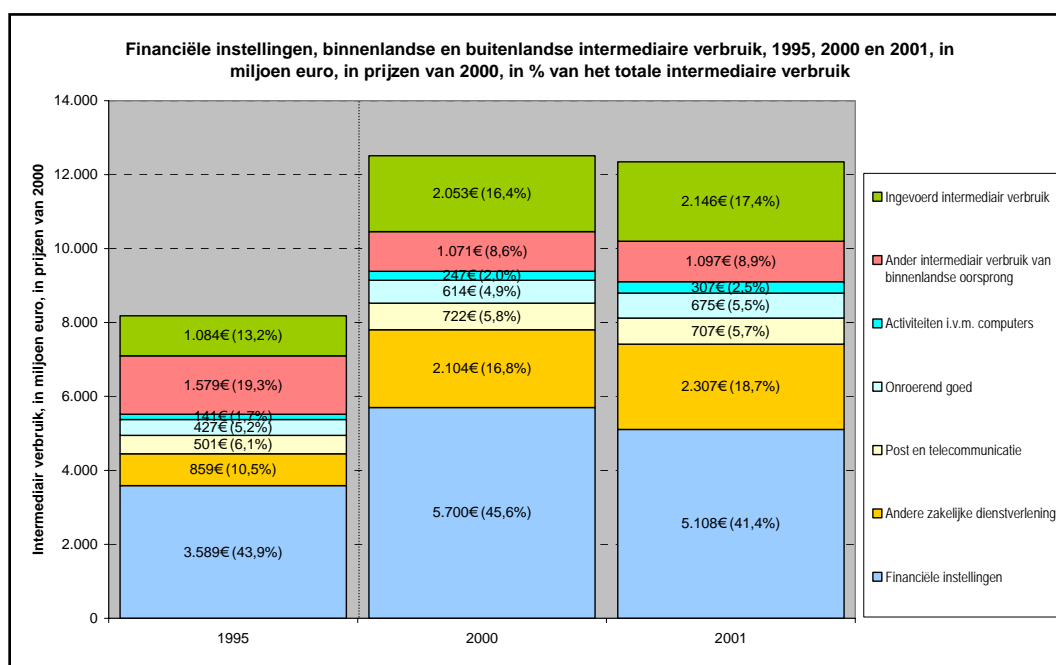
2. Kenmerken van het intermediaire verbruik

7. De *kostenstructuur* van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening kent een dynamisch verloop tussen 1995 en 2001. Zie Figuur 2.

Het intermediaire verbruik binnen de eigen bedrijfstak⁶ neemt aanzienlijk in belang toe. Dit betekent dat de interactie tussen banken, verzekeringsmaatschappijen en verwante instellingen vandaag een stuk groter is dan in het verleden.

De toelevering uit andere binnenlandse bedrijfstakken kenmerkt zich door meer stabiliteit, al nemen ook deze cijfers in belang toe. Het buitenlandse aandeel stijgt eveneens meer dan overtuigend.

Figuur 2: banken en financiële instellingen, 1995, 2000 en 2001, componenten van het intermediaire verbruik, in miljoen euro (prijzen van 2000) en in % van het totale intermediaire verbruik (100%) (bron: eigen bewerking van de gebruikstabellen van binnenlandse oorsprong⁷)

3. Binnenlandse en buitenlandse afzetmarkt

8. De bedrijfstak banken en financiële dienstverlening kent in de onderzochte periode een sterk groeiende afzetmarkt tot 2000, om vervolgens licht te dalen. De structuur van de afzetmarkt blijft wel in grote lijnen dezelfde. Zie Figuur 3.

⁶ Dus: bedrijven uit de onderzochte bedrijfstak banken en financiële dienstverlening die aan andere bedrijven uit deze bedrijfstak goederen en diensten leveren.

⁷ Zie Eysackers 2005a voor de berekeningswijze van de gegevens in deze en volgende figuren. Ze zijn afgeleid van aanbod- en gebruikstabellen die vandaag slechts beschikbaar zijn tot 2001. De bedrijfstakaanduiding in de figuur vermeldt enkel de bedrijfstakken elektriciteit en water wegens de gehanteerde nomenclatuur (NACE-codes). De cijfers hebben in deze en volgende figuren wel degelijk betrekking op de som van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening (NACE65, 66 en 67).

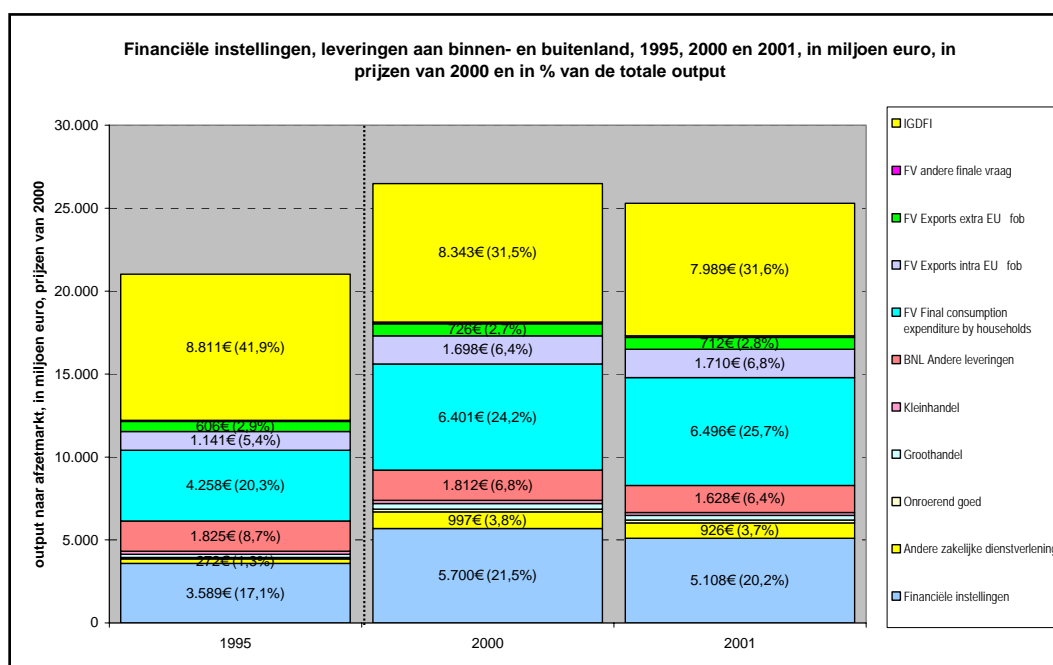

Het aandeel van de leveringen aan de *binnenlandse bedrijfstakken* (zakelijke dienstverlening) is uiteraard een belangrijk gegeven, maar in de totale output blijven deze cijfers beperkt.

De leveringen aan de finale vraag van huishoudens gaat zowel in absolute cijfers als in aandeel van het totaal duidelijk vooruit: in 2001 is ongeveer een kwart van de output afkomstig van Belgische huishoudens.

Het aandeel van de leveringen aan het buitenland ontwikkelt zich naar een 9% van de output.

Figuur 3: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, leveringen aan binnenlandse bedrijfstakken en finale vraag inclusief uitvoer, in miljoen euro (prijzen van 2000) en in % van de totale output (100%)

De indirecte gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) wordt geboekt bij banken (NACE65). Het betreft het verschil tussen de reële opbrengst van beleggingen door banken en wat als rente aan eigenaars van de belegde tegoeden en gelden betaald wordt. Het gaat dus om de "winstmarge" van banken op tegoeden en eigendommen van derden. Deze IGDFI worden door het Instituut voor de Nationale Rekeningen indirect geschat. Aangezien deze gelden binnen de banken blijven worden zij niet in het intermediaire verbruik maar wel in de output (afzetmarkt) teruggevonden.

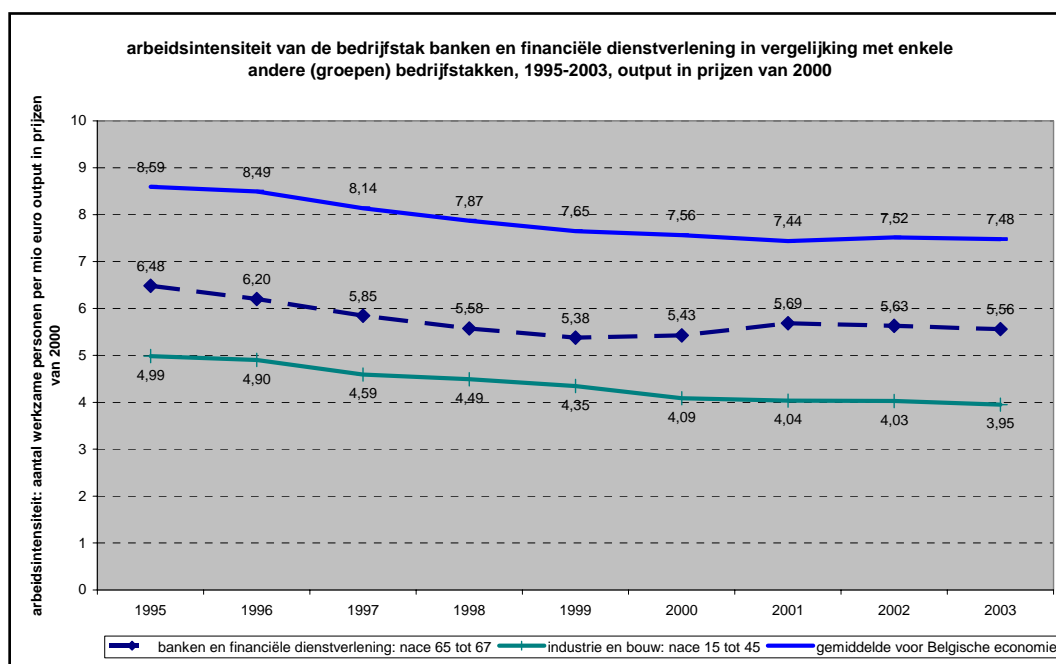
De IGDFI vormen nog 42% van de output in 1995. De sterke groei van de output en de meer dominante marktomgeving zorgt ervoor dat de IGDFI tussen 1995 en 2000 ook in absolute waarde daalt. In 2001 vertegenwoordigen de IGDFI nog 32% van de output.

4. Arbeidsintensiteit

9. De *arbeidsintensiteit* van een bedrijfstak betreft het aantal werkzame personen dat bij een gegeven output (in casu 1 miljoen euro) door een bedrijfstak tewerkgesteld wordt. Zoals hoger verduidelijkt maken we geen onderscheid tussen werknemers en zelfstandigen.

Figuur 4 vergelijkt de arbeidsintensiteit van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening met het gemiddelde voor de gehele Belgische economie en de Belgische industrie. De berekeningen zijn opnieuw uitgevoerd in prijzen van 2000.

Figuur 4: Arbeidsintensiteit van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening in vergelijking met het gemiddelde voor de industrie en de gehele Belgische economie, 1995 tot 2003, aantal werkzame personen per mio euro output, in prijzen van 2000

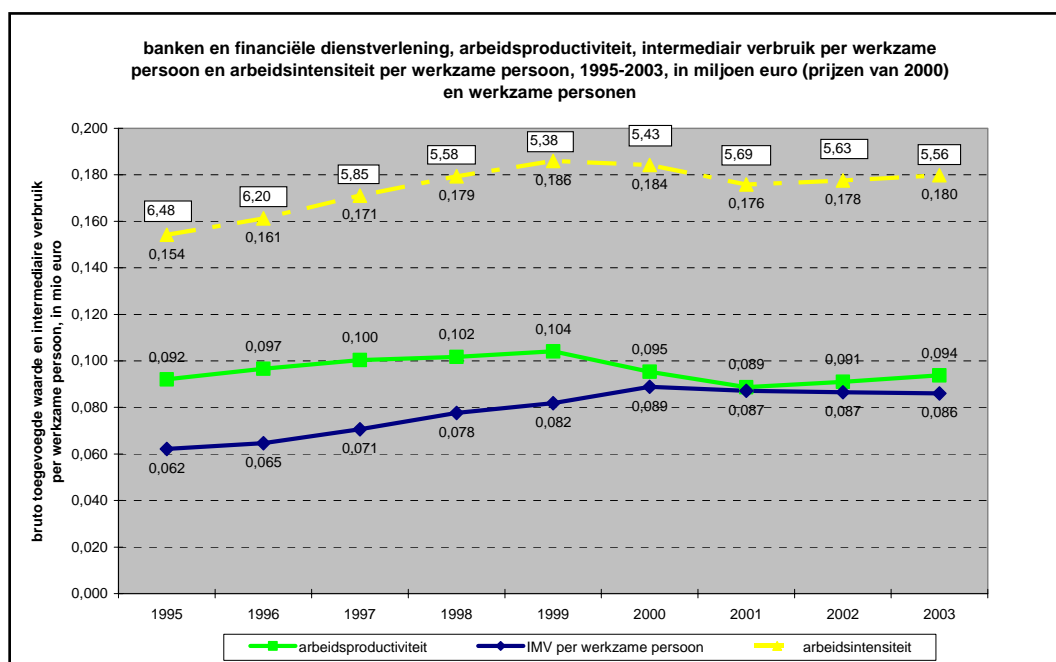

10. De *arbeidsintensiteit van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening* daalt tussen 1995 en 1999 continu, om vervolgens ongeveer stabiel te blijven op een 5,6 werkzame personen per miljoen euro output. Daarmee scoort de bedrijfstak aanzienlijk lager dan het algemene Belgische gemiddelde maar ook aanzienlijk dan het industriële gemiddelde.

11. De *arbeidsintensiteit* mag niet verward worden met de *arbeidsproductiviteit* (bruto toegevoegde waarde per werkzame persoon). De evolutie van beide variabelen hangt samen, maar in omgekeerde zin: *hoe hoger de bruto toegevoegde waarde en/of het intermediaire verbruik per werkzame persoon, hoe lager de arbeidsintensiteit*.

De arbeidsintensiteit wordt in Figuur 5 invers weergegeven, omdat de figuur in financiële termen en niet in werkzame personen uitgedrukt wordt.

Figuur 5: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995 tot 2003, arbeidsintensiteit, arbeidsproductiviteit en intermediair verbruik per werkzame persoon, in mio euro per werkzame persoon en aantal werkzame personen per mio euro output, in prijzen van 2000

12. Een gemiddelde werkzame persoon in de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening realiseert in 1995 een *toegevoegde waarde van 0,092 miljoen euro* (ongeveer 3,7 miljoen oude Belgische frank). Tussen 1995 en 1999 stijgt de arbeidsproductiviteit per werkzame persoon geleidelijk naar iets boven het 0,1 miljoen euro per werkzame persoon, wat een stijging met ongeveer 10% betekent. Vervolgens daalt de variabele opnieuw tot iets boven haar beginwaarde uit 1995.

Het *intermediaire verbruik per werkzame persoon* volgt echter een veel snellere ontwikkeling, van 0,062 miljoen euro per werkzame persoon in 1995 naar 0,089 miljoen euro in 2003 (een stijging met bijna 50%).

Samen vormen deze variabelen de *inverse van de arbeidsintensiteit* (dus: $1 /$ arbeidsintensiteit). De stippellijn in Figuur 5 (arbeidsintensiteit) vormt tegelijkertijd de som van de bruto toegevoegde waarde en het intermediaire verbruik per werkzame persoon (waarde weergegeven onder elk punt) en de inverse van de arbeidsintensiteit (waarde boven elk punt).

De evolutie van de *arbeidsintensiteit* in de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening wordt dus in hoge mate bepaald door haar intermediaire verbruik, ook al is de evolutie van de arbeidsproductiviteit onmiskenbaar van belang.

Hoofdstuk 2

Indirecte werkgelegenheid van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening

1. Indirecte werkgelegenheid: een inleiding

In dit rapport staat het *indirecte binnenlandse⁸ werkgelegenheidseffect van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening* centraal. De *directe werkgelegenheid* betreft de eigen werkgelegenheid. De *indirecte werkgelegenheid* betreft de werkgelegenheid bij andere Belgische bedrijfstakken afhankelijk van de economische activiteit van de onderzochte bedrijfstakken.

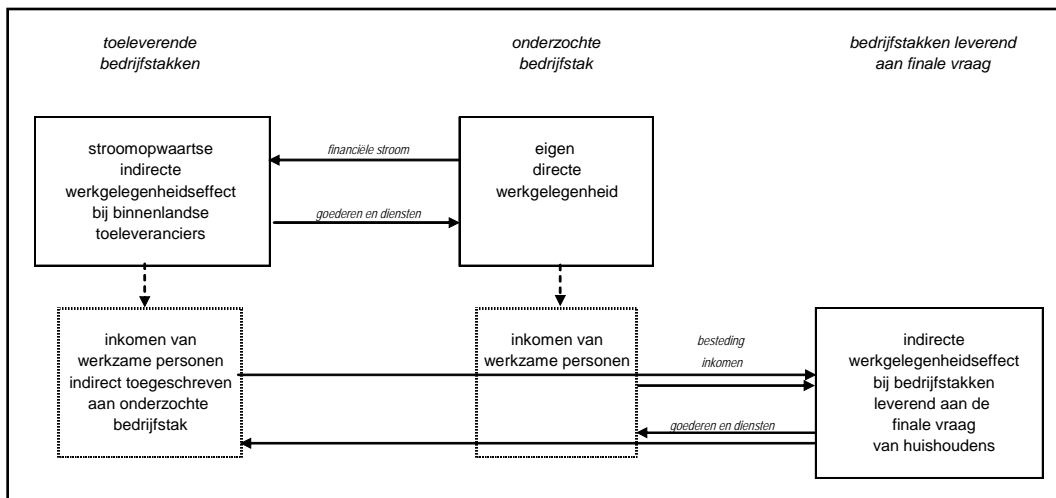
Twee vormen van indirecte werkgelegenheid worden onderscheiden:

- Aan de hand van de arbeidsintensiteit en de financiële stromen tussen bedrijfstakken gedocumenteerd in aanbod- en gebruikstabellen wordt *de indirecte werkgelegenheid van een bedrijfstak bij zijn toeleveranciers* geschat. Dit betreft de werkgelegenheid gecreëerd door bestellingen van de onderzochte bedrijfstak bij andere bedrijfstakken (aankoop van goederen en diensten). In dit werkgelegenheidseffect komt de vervlechting en netwerking tussen (Belgische) bedrijfstakken tot uiting. Hoe groter de aankopen van de onderzochte bedrijfstak bij andere Belgische bedrijfstakken, hoe groter dit stroomopwaartse indirecte werkgelegenheidseffect.
- Het *indirecte werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen van inkomen verdiend door werkzame personen direct of indirect tewerkgesteld in de onderzochte bedrijfstak* wordt aan de hand van bijkomende informatie berekend. 1/ Het inkomen verdiend in een bedrijfstak wordt 2/ door de werknemers en zelfstandigen van deze bedrijfstak gedeeltelijk geconsumeerd, wat 3/ leveringen door binnenlandse bedrijfstakken aan de finale vraag impliceert. Deze leveringen 4/ vertegenwoordigen een werkgelegenheidseffect dat indirect toegeschreven wordt aan het inkomen ontstaan in de onderzochte bedrijfstak. Ook hier geldt: hoe groter het inkomen verdiend in de onderzochte bedrijfstak, hoe groter het indirecte werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen.

De som van de eigen werkgelegenheid en beide indirecte werkgelegenheidseffecten vormt het *totale (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening*. Dit cijfer geeft het *gehele Belgische werkgelegenheidseffect weer dat direct of indirect een band heeft met de onderzochte bedrijfstakken*.

---

⁸ Alle indirecte werkgelegenheidseffecten in dit rapport verwijzen steeds naar *binnenlandse* werkgelegenheid.

13. De som van directe en indirecte werkgelegenheidseffecten dient echter met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd: in dergelijke analyse "wint" de onderzochte bedrijfstak werkgelegenheid bij andere bedrijfstakken, en "verliest" zelf geen werkgelegenheid aan andere bedrijfstakken. De mate waarin de eigen economische activiteit afhankelijk is van bestellingen door andere bedrijfstakken komt bijvoorbeeld niet tot uiting.

Om die reden wordt een tweede synthesescijfer berekend: de som van 1/ de *eigen werkgelegenheid niet afhankelijk van bestellingen door andere bedrijfstakken* en 2/ *het eerste niveau van indirecte werkgelegenheid bij toeleverende bedrijfstakken*.

In de figuur op de volgende pagina gaat het om de werkgelegenheidseffecten {1} + {2} + {4}.

Dit resultaat vormt *het gecumuleerde (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect*⁹. Het betreft het werkgelegenheidseffect ontstaan door de economische activiteit van de onderzochte bedrijfstak, ook al gaat het niet alleen om werkgelegenheid actief in de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening.

De som van gecumuleerde werkgelegenheidseffecten van alle Belgische bedrijfstakken levert een identiek eindtotaal op als de som van de directe werkgelegenheid per bedrijfstak, aangezien dubbeltellingen tussen directe en indirecte werkgelegenheid uitgesloten zijn.

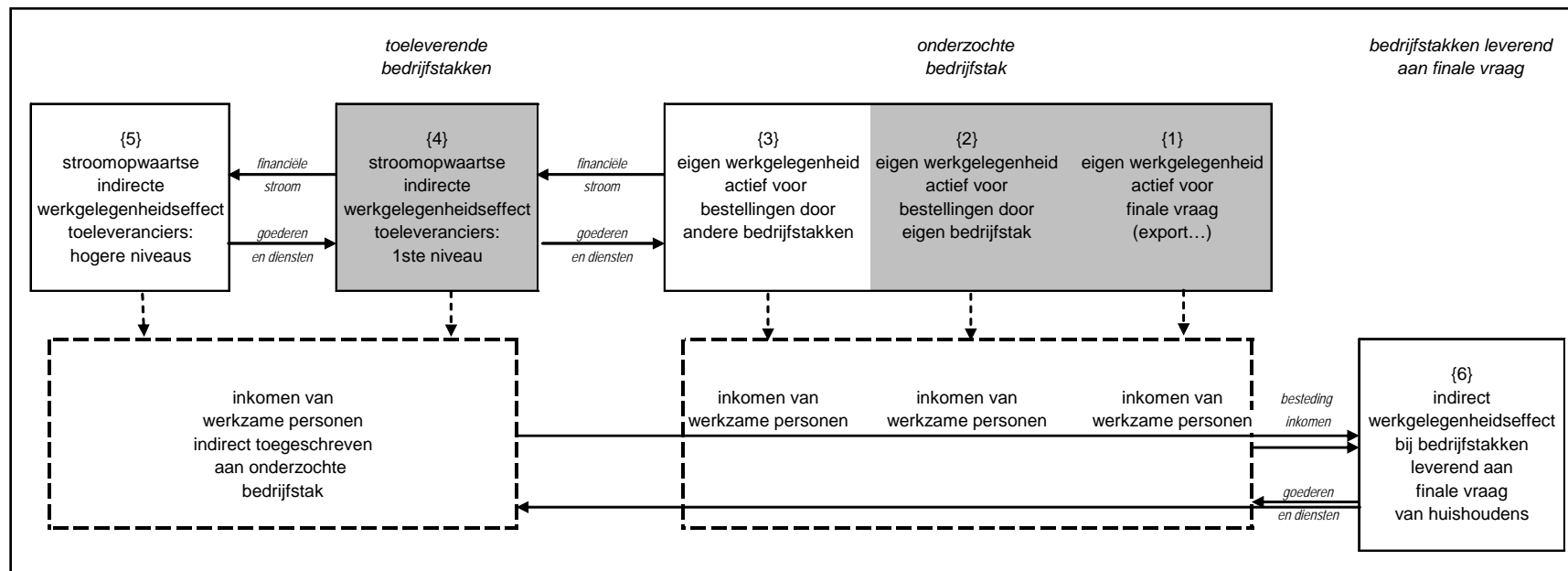
14. Zie Eysackers (2005a) voor de berekeningswijze.

Alle berekeningen zijn gebaseerd op de *Belgische Nationale Rekeningen*. Dit impliceert dat alle resultaten zich bevinden op *Belgisch niveau*. Het is niet mogelijk om gelijkaardige analyses op gewestelijk niveau of op subbedrijfstakniveau uit te voeren.

⁹ Zie ook Cornille & Robert (2005).

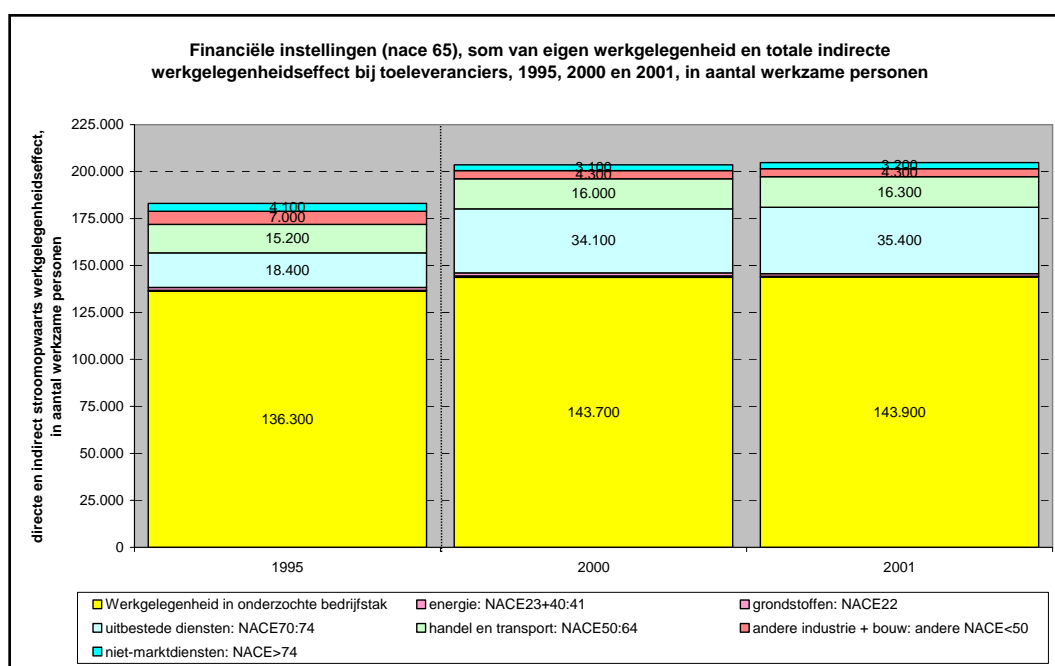
Overzicht¹⁰ van de directe ({1}, {2} en {3}) en indirecte ({4}, {5} en {6}) werkgelegenheidseffecten.

Het gecumuleerde (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect wordt gevormd door de onderdelen {1}, {2} en {4}.

¹⁰ Het 2de niveau betreft toeleveranciers van toeleveranciers aan de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, het 3de niveau toeleveranciers van toeleveranciers van toeleveranciers aan de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, enzovoort.

Figuur 6: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, eigen werkgelegenheid en alle niveaus van indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers, opgedeeld naar aard van de toelevering, in aantal werkzame personen

2. Indirect werkgelegenheidseffect bij binnenlandse toeleveranciers

15. Figuur 6 verduidelijkt het *gehele indirecte werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers* (alle niveaus van toelevering, dus de som van {4} en {5} in de figuur op de vorige pagina)¹¹. De toeleverende bedrijfstakken zijn in deze en volgende figuren in enkele samenhangende groepen ingedeeld waarvan onderaan enkel de afkorting weergegeven wordt. De samenstelling van elke groep bevindt zich in de verklarende tabel op pagina 24.

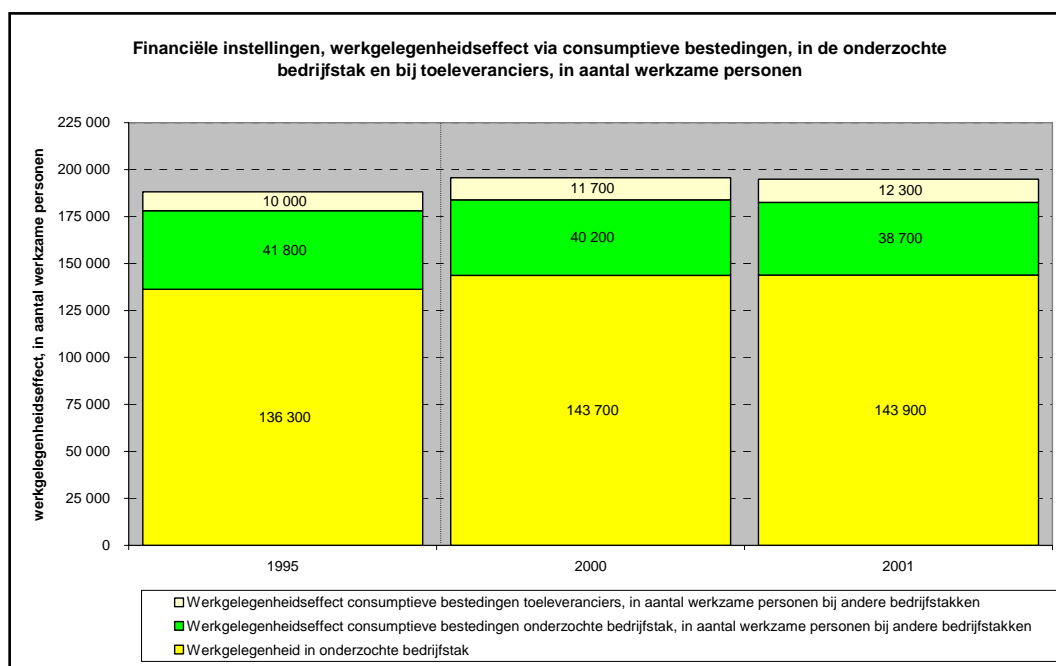
16. Het *stroomopwaartse werkgelegenheidseffect* schommelt rond 47.000 indirect werkzame personen in 1995. In 2001 is deze variabele opgelopen tot 61.000 personen.

¹¹ Detailgegevens bevinden zich in Tabel 4 (eerste niveau van toelevering) en Tabel 5 (alle niveaus van toelevering) in bijlage.

Vooraf het aandeel van de uitbestede diensten (informatica en zakelijke dienstverlening zoals boekhouding, technische ondersteuning, interim-arbeid en catering...) neemt toe. Deze vorm van indirecte werkgelegenheid verdubbelt bijna tussen 1995 en 2000.

Figuur 7: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, eigen werkgelegenheid en indirect werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen actief bij andere bedrijfstakken

3. Indirect werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen van inkomen verdiend of ontstaan in de onderzochte bedrijfstak

17. Het *indirecte werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen* vertaalt het inkomen (direct of indirect) verdiend in de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening in werkgelegenheidstermen. Het betreft opnieuw enkel *personen werkzaam bij andere bedrijfstakken*.

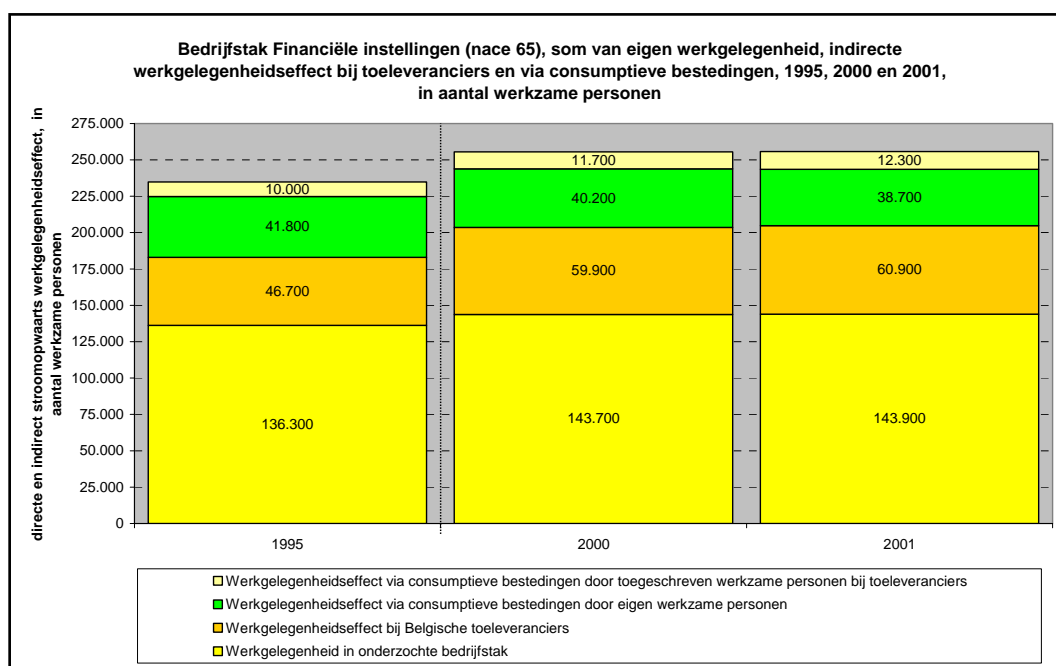
Figuur 7 geeft de belangrijkste resultaten¹².

18. Het indirecte werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening daalt in de onderzochte periode licht, van 42.000 naar 39.000 indirect werkzame personen.

¹² De berekening is samengevat in Tabel 7 in bijlage.

Om dubbeltellingen te vermijden is de eigen werkgelegenheid actief voor de finale vraag van huishoudens uit het indirecte effect gefilterd. De indirecte werkgelegenheid wordt dus opnieuw enkel bij andere bedrijfstakken gevonden.

Figuur 8: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, eigen werkgelegenheid en indirect werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers en via consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen

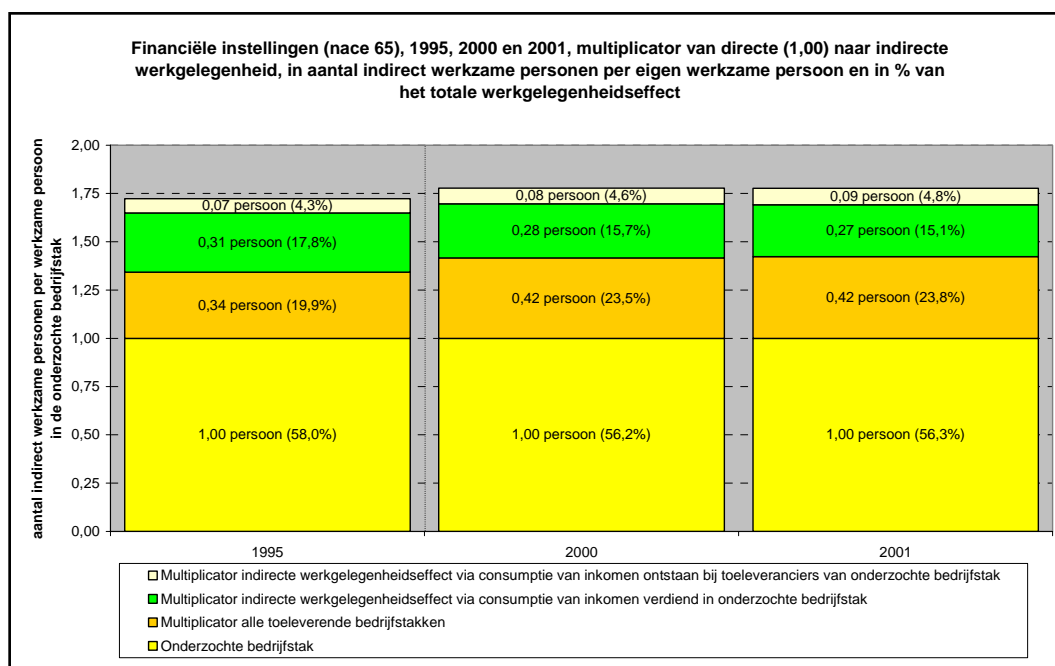
4. Totale (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect

19. Het *totale werkgelegenheidseffect* van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening - de som van de eigen werkgelegenheid en beide indirecte werkgelegenheidseffecten uit de vorige paragrafen - evolueert tussen 1995 en 2001 van 235.000 naar 256.000 werkzame personen. Zie Figuur 8.

De stijging doet zich voor bij de indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers aangezien de andere elementen steeds van ongeveer dezelfde grootteorde blijven.

In de praktijk is de stijging dus in hoge mate toe te schrijven aan de indirecte werkgelegenheid bij uitbestede diensten zoals zakelijke dienstverlening en informatica.

Figuur 9: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, multiplier van directe (1,00) naar indirecte werkgelegenheid, in aantal indirect werkzame personen per direct werkzame persoon en in % van het jaarlijkse werkgelegenheidseffect

5. Multiplier van directe naar indirecte werkgelegenheid

20. De multiplier van directe naar indirecte werkgelegenheid geeft de verhouding tussen directe en indirecte werkgelegenheid aan. Het wordt uitgedrukt in aantal indirect werkzame personen actief voor elke eigen direct werkzame persoon.

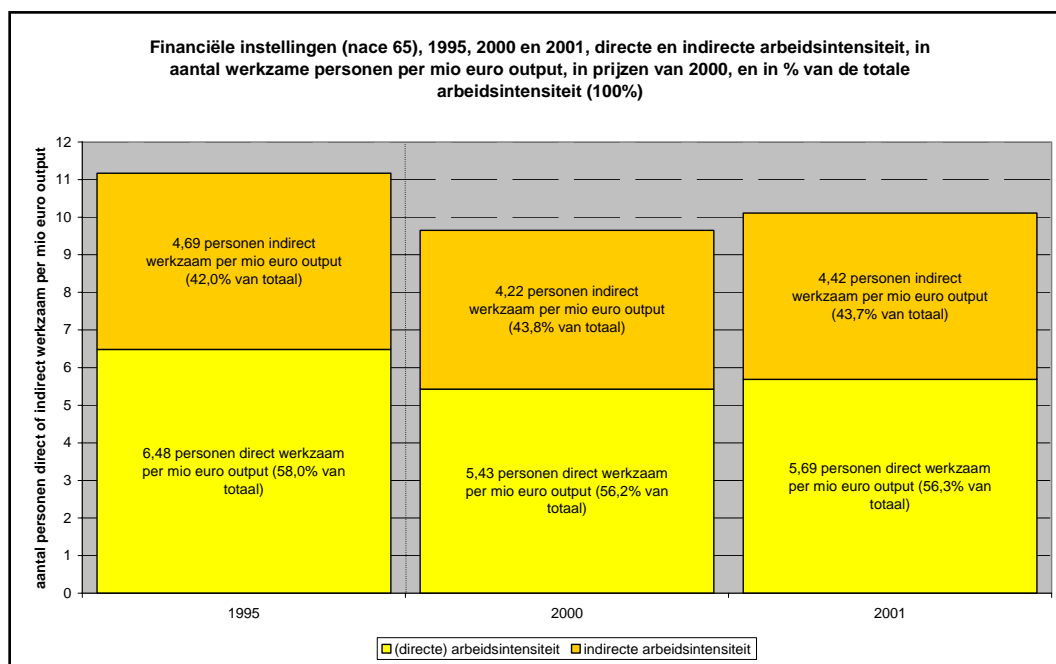
Figuur 9 geeft de multiplier voor de verschillende vormen van indirecte werkgelegenheid¹³.

21. Voor elke persoon actief in de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening zijn in 1995 in totaal 0,72 personen indirect werkzaam dankzij bestellingen en inkomen gegenereerd door of via de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening. In 2001 stijgt deze variabele naar 0,78 indirect werkzame personen.

¹³ Detailgegevens bevinden zich in Tabel 9 in bijlage.

Hiermee scoort de onderzochte bedrijfstak relatief hoog: de meeste dienstenbedrijfstakken komen niet tot deze waarden.

Figuur 10: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, directe en indirecte arbeidsintensiteit, in aantal werkzame personen per mio euro output (prijzen van 2000) en in % van de totale arbeidsintensiteit

6. Directe en indirecte arbeidsintensiteit

22. Aan de hand van de berekende indirecte werkgelegenheid kan de *arbeidsintensiteit* van een bedrijfstak in meer brede zin gedeut worden.

Met *directe arbeidsintensiteit* bedoelen we de arbeidsintensiteit van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening zoals besproken in hoofdstuk 1.4. Met *indirecte arbeidsintensiteit* bedoelen we de werkgelegenheid indirect ontstaan per miljoen euro output in de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening.

Figuur 10 geeft de som van directe en indirecte arbeidsintensiteit tussen 1995 en 2001¹⁴.

23. De *indirecte arbeidsintensiteit* daalt in de onderzochte periode, van 4,7 personen (1995) naar 4,2 indirect werkzame personen (2001) per mio euro output gerealiseerd door de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening.

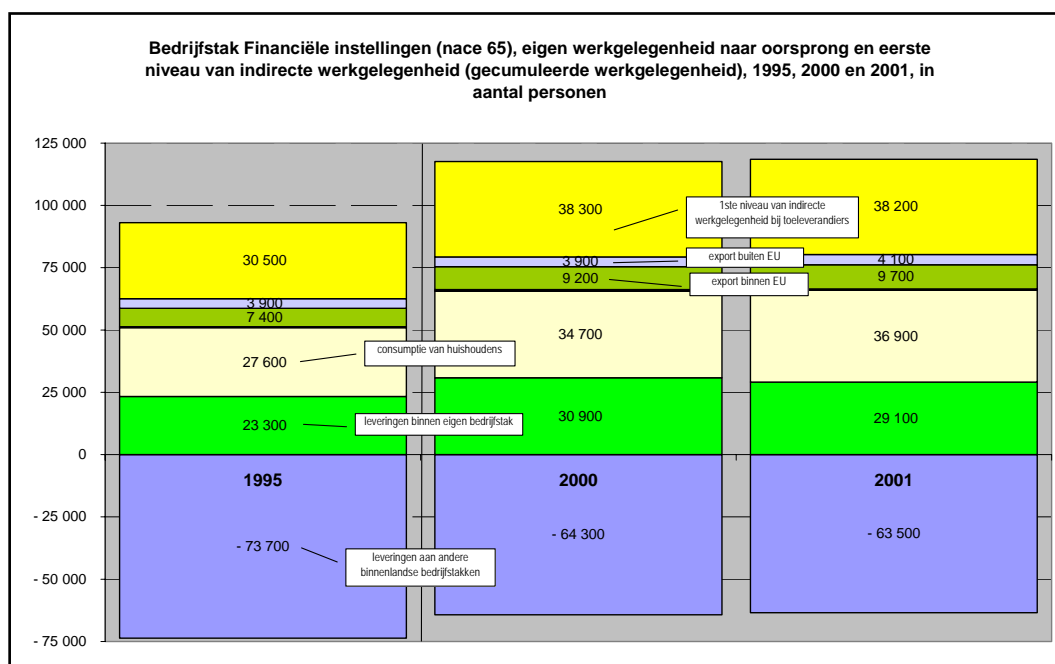
¹⁴ Zie Tabel 10 in bijlage voor de gedetailleerde gegevens.

In de 2de helft van de jaren '90 leiden schaalvergroting en de impact van de sterk groeiende internationale markten tot het minder arbeidsintensieve karakter van de onderzochte bedrijfstak. De rol van het buitenland neemt toe, wat zich zowel bij de directe als indirecte arbeidsintensiteit geregistreerd wordt.

In het begin van de 21ste eeuw blijft – ongetwijfeld mee beïnvloed door de minder sterke conjunctuur – de werkgelegenheid op een gelijkaardig peil, waardoor de arbeidsintensiteit opnieuw licht kan stijgen. Een licht dalende arbeidsproductiviteit per werkzame persoon (zie het vorige hoofdstuk) speelt hierin eveneens een rol.

In totaal worden in 1995 ongeveer 11,2 personen direct of indirect tewerkgesteld per miljoen euro output van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening. In 2001 daalt deze som tot ongeveer 10,1 personen.

Figuur 11: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, gecumuleerde (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect, in aantal werkzame personen en in % van de eigen werkgelegenheid

7. Gecumuleerd (direct en indirect) tewerkstellingseffect

24. De bedrijfstak banken en financiële dienstverlening realiseert ongeveer 54% (1995) tot 45% (2000) van haar output (afzetmarkt) dankzij leveringen aan andere Belgische bedrijfs-

takken. In dit cijfer zijn de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IGDFI) opgenomen. Het intermediaire verbruik binnen de eigen bedrijfstak is niet opgenomen. Zie Figuur 3 op pagina 9 voor de basisgegevens.

Dit aandeel van de eigen werkgelegenheid kan als indirecte werkgelegenheid aan andere binnenlandse bedrijfstakken toegeschreven worden, want deze werkgelegenheid is afhankelijk van bestellingen door andere bedrijfstakken.

Het *gecumuleerde werkgelegenheidseffect* bestaat uit 1/ de eigen werkgelegenheid actief voor leveringen aan de finale vraag en het intermediaire verbruik binnen de eigen bedrijfstak en 2/ het eerste niveau van indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers.

Figuur 11 geeft het gecumuleerde tewerkstellingseffect van de onderzochte bedrijfstak banken en financiële dienstverlening tussen 1995 en 2001¹⁵.

25. Het *gecumuleerde werkgelegenheidseffect* van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening stijgt van 93.000 (1995) naar 118.000 personen (2001).

De sterke stijging is het gevolg van de indirecte werkgelegenheid en het dalende aandeel van de IGDFI. In 1995 is de eigen werkgelegenheid afhankelijk van bestellingen door andere bedrijfstakken (28.500 personen) nog bijna identiek aan het eerste niveau van indirecte werkgelegenheid (30.500 personen). In 2001 is dit helemaal niet meer het geval: de eigen afhankelijke werkgelegenheid daalt naar 26.500 personen, terwijl het indirecte effect toeneemt tot meer dan 38.000 personen.

---

¹⁵ Detailgegevens bevinden zich in Tabel 8 in bijlage.

Hoofdstuk 3

Conclusie

26. Het *totale directe en indirecte werkgelegenheidseffect* van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening evolueert tussen 1995 en 2001 van 235.000 naar 256.000 werkzame personen.

De directe werkgelegenheid gaat er beperkt op vooruit, terwijl een duidelijke vooruitgang bij de indirecte werkgelegenheid geregistreerd wordt.

De *arbeidsintensiteit* (aantal werkzame personen per miljoen euro output) van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening daalt tussen 1995 en 2001.

Wordt ook de indirecte werkgelegenheid opgenomen dan vertegenwoordigt de som van directe en indirecte arbeidsintensiteit 11,2 werkzame personen in 1995 en 10,1 werkzame personen in 2001 per miljoen euro output gerealiseerd door de financiële bedrijfstakken.

27. Het *gecumuleerde werkgelegenheidseffect* bestaat uit de eigen werkgelegenheid niet actief voor bestellingen door andere binnenlandse bedrijfstakken en het eerste niveau van indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers. Het betreft zowel werkgelegenheid in de eigen bedrijfstak als bij toeleverende bedrijfstakken, en geeft het "netto" werkgelegenheidseffect aan dat door de economische activiteit van de financiële bedrijfstakken tot stand komt.

Het *gecumuleerde werkgelegenheidseffect* van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening stijgt van 138.000 (1995) naar 154.000 personen (2001).

Vooraf het aandeel van de uitbestede diensten (informatica en zakelijke dienstverlening zoals boekhouding, technische ondersteuning, interim-arbeid en catering...) neemt toe. Deze vorm van indirecte werkgelegenheid verdubbelt bijna tussen 1995 en 2001.

De betekenis van financiële instellingen in de Belgische economie is in de afgelopen jaren dan ook duidelijk toegenomen.

Hoofdstuk 4

Bijlage A: gedetailleerde tabellen

28. De toeleverende bedrijfstakken worden in volgende categorieën samengevat.

Indeling van toeleverende bedrijfstakken

energie: NACE23+40:41	Aardolieraffinaderijen; elektriciteit en water
grondstoffen: NACE22	Drukkerijen en uitgeverijen
uitbestede diensten: NACE70:74	Onroerend goed; O&O; software; overige zakelijke diensten inclusief interim-arbeid
handel en transport: NACE50:64	Klein- en groothandel, horeca, vervoer over water en luchtvaart; vervoersondersteunende diensten; post- en telecommunicatie
andere industrie + bouw: andere NACE<50	Andere industriële bedrijfstakken
niet-marktdiensten: NACE>74	Andere dienstenbedrijfstakken vanaf NACE75 (overheid)

Tabel 2 geeft de belangrijkste macro-economische kenmerken van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening uitgedrukt in *lopende prijzen*.

Tabel 2: Belangrijkste kenmerken van de Belgische bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995 tot 2003, in miljoen euro (lopende prijzen) en aantal werkzame personen (bron: Nationale Rekeningen¹⁶)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
output	19.660,0	21.510,9	22.417,5	24.999,6	25.693,8	26.481,5	25.660,2	26.505,1	27.856,1
intermediair verbruik	7.922,1	8.624,4	9.258,0	10.818,6	11.303,2	12.772,9	12.715,1	12.919,9	13.321,5
intermediair verbruik binnenlands	6.840	0	0	0	0	10.353	10.077	0	0
intermediair verbruik buitenlands	1.082	0	0	0	0	2.420	2.638	0	0
bruto toegevoegde waarde	11.737,9	12.886,5	13.159,5	14.181,0	14.390,6	13.708,6	12.945,1	13.585,2	14.534,6
beloning van werknemers	7.016,9	7.221,4	7.365,2	7.416,5	7.730,6	8.010,3	8.203,3	8.396,8	8.324,8
netto exploitatieoverschot en gemengd inkomen van zelfstandigen	2.900,8	3.808,8	3.859,2	4.647,6	4.359,6	3.382,3	2.165,0	2.593,1	3.545,8
verbruik van vaste activa (afschrijvingen)	1.715,1	1.739,9	1.786,6	1.928,6	2.076,4	2.102,8	2.377,3	2.379,5	2.419,4
werkzame personen	136.301	138.261	141.572	144.181	142.092	143.729	143.876	142.306	139.800
werknemers	122.116	123.023	126.992	130.489	128.976	130.824	131.521	130.699	
zelfstandigen	14.185	15.238	14.580	13.692	13.116	12.905	12.355	11.607	

¹⁶ Gegevens gedownload van Belgostat in juli 2005. De gegevens voor 2003 zijn geschat volgens voorlopige methodes en kunnen nog (licht) wijzigen.

Tabel 3: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, overzicht van directe en indirecte werkgelegenheid, in aantal werkzame personen

	1995				2000				2001			
	aantal	% kolom	% rij	multipliator	aantal	% kolom	% rij	multipliator	aantal	% kolom	% rij	multipliator
Werkgelegenheid in onderzochte bedrijfstak	136.300	58,0%	100,0%	1,00	143.700	56,2%	105,4%	1,00	143.900	56,3%	105,6%	1,00
Werkgelegenheidseffect bij Belgische toeleveranciers	46.700	19,9%	100,0%	0,34	59.900	23,4%	128,3%	0,42	60.900	23,8%	130,4%	0,42
Werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen door eigen werkzame personen	41.800	17,8%	100,0%	0,31	40.200	15,7%	96,2%	0,28	38.700	15,1%	92,6%	0,27
Werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen door toegeschreven werkzame personen bij toeleveranciers	10.000	4,3%	100,0%	0,07	11.700	4,6%	117,0%	0,08	12.300	4,8%	123,0%	0,09
Totaal indirecte werkgelegenheid	98.500	42,0%	100,0%	0,72	111.800	43,8%	113,5%	0,78	111.900	43,7%	113,6%	0,78
Totaal directe en indirecte werkgelegenheid	234.800	100,0%	100,0%	1,72	255.500	100,0%	108,8%	1,78	255.800	100,0%	108,9%	1,78

Tabel 4: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, eigen werkgelegenheid en eerste niveau van indirect werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers en via consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen

	1995	2000	2001
Werkgelegenheid in onderzochte bedrijfstak	136.300	143.700	143.900
Indirect werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers			
energie: NACE23+40:41	300	400	200
grondstoffen: NACE22	1.000	500	400
uitbestede diensten: NACE70:74	12.200	24.600	25.100
handel en transport: NACE50:64	11.000	9.800	9.600
andere industrie + bouw: andere NACE<50	3.200	1.200	1.200
niet-marktdiensten: NACE>74	2.900	1.800	1.700
Totaal	30.600	38.300	38.200
Indirect werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen			
via consumptieve bestedingen bij toeleveranciers (alle niveaus)	6.400	7.900	8.200
via consumptieve bestedingen in onderzochte bedrijfstak (alle niveaus)	26.800	27.000	25.600
Totaal	33.200	34.900	33.800
Som van directe en 1ste niveau van indirecte werkgelegenheid	200.100	216.900	215.900

Het eerste niveau van indirect werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers betreft de bedrijfstakken die direct aan de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening leveren.

Bij het consumptie-effect betreft het bedrijfstakken die direct aan de finale vraag van huishoudens leveren. Zie Tabel 7 op pagina 30 voor de concrete berekening.

Tabel 5: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, som van directe en indirecte werkgelegenheidseffect (alle niveaus) bij toeleveranciers en via consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen

	1995	2000	2001
Werkgelegenheid in onderzochte bedrijfstak	136.300	143.700	143.900
Indirect werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers			
energie: NACE23+40:41	500	800	400
grondstoffen: NACE22	1.500	1.600	1.300
uitbestede diensten: NACE70:74	18.400	34.100	35.400
handel en transport: NACE50:64	15.200	16.000	16.300
andere industrie + bouw: andere NACE<50	7.000	4.300	4.300
niet-marktdiensten: NACE>74	4.100	3.100	3.200
Totaal	46.700	59.900	60.900
Indirect werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen			
via consumptieve bestedingen bij toeleveranciers (alle niveaus)	10.000	11.700	12.300
via consumptieve bestedingen in onderzochte bedrijfstak (alle niveaus)	41.800	40.200	38.700
Totaal	51.800	51.900	51.000
Som van directe en alle niveaus van indirecte werkgelegenheid	234.800	255.500	255.800

Tabel 5 geeft het totale indirecte werkgelegenheidseffect, dus de som van het eerste en alle hogere niveaus van toelevering inclusief de leveringen aan de finale vraag van huishoudens.

Tabel 6: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, (directe) arbeidsintensiteit van de onderzochte bedrijfstak en van toeleverende bedrijfstakken naar aard van de toelevering, in aantal werkzame personen per miljoen euro output, output in prijzen van 2000

	1995	2000	2001
onderzochte bedrijfstak	6,48	5,43	5,69
energie: NACE23+40:41	2,54	3,25	1,72
grondstoffen: NACE22	6,64	7,26	5,68
uitbestede diensten: NACE70:74	8,13	8,22	7,54
handel en transport: NACE50:64	10,85	8,02	7,87
andere industrie + bouw: andere NACE<50	6,33	5,51	5,50
niet-marktdiensten: NACE>74	14,36	13,50	13,33

De arbeidsintensiteit van een bedrijfstak geeft het aantal werkzame personen per miljoen euro output. De output is uitgedrukt in prijzen van 2000 om een correcte vergelijking mogelijk te maken.

Tabel 7: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, berekening van het werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen, in euro (lopende prijzen en prijzen van 2000) en aantal werkzame personen

	1995	2000	2001	
consumptieve bestedingen S14, in mio €, in lopende prijzen	79.161 €	93.766 €	96.716 €	1
consumptieve bestedingen S14, in mio €, in prijzen van 2000	81.936 €	93.766 €	96.340 €	2
werkgelegenheidseffect door consumptieve bestedingen S14, eerste niveau, in werkzame personen	759.093	798.263	795.586	3
werkgelegenheidseffect door consumptieve bestedingen S14, 2 ^{de} en hogere niveaus, in werkzame personen	429.912	391.079	410.169	4
werkgelegenheidseffect door consumptieve bestedingen S14, alle niveaus, in werkzame personen	1.189.005	1.189.342	1.205.754	5
arbeidsintensiteit consumptieve bestedingen, in lopende prijzen	15,02	12,68	12,47	6
arbeidsintensiteit consumptieve bestedingen, in prijzen van 2000	14,51	12,68	12,52	7
aandeel inkomen ontstaan in onderzochte bedrijfstak / totale primaire inkomen S14	80,24%	81,52%	81,43%	8
aandeel netto beschikbaar inkomen / primair inkomen	80,37%	78,69%	78,71%	9
aandeel consumptieve uitgaven / totale uitgaven	62,90%	62,68%	61,56%	10
aandeel consumptieve uitgaven / primaire inkomen	40,56%	40,21%	39,46%	11
inkomen S14 (werknemers en zelfstandigen) ontstaan in onderzochte bedrijfstak, in mio €, in lopende prijzen	7.142 €	8.108 €	8.235 €	12
inkomen S14 afkomstig uit onderzochte bedrijfstak, in mio €, in prijzen van 2000	7.637 €	8.108 €	8.118 €	13
inkomen S14 afkomstig uit onderzochte bedrijfstak besteed aan consumptieve uitgaven, in mio €, in lopende prijzen	2.897 €	3.260 €	3.249 €	14
inkomen S14 afkomstig uit onderzochte bedrijfstak besteed aan consumptieve uitgaven, in mio €, in prijzen van 2000	3.098 €	3.260 €	3.203 €	15
werkgelegenheidseffect consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen	43.056	41.713	40.263	16
aandeel andere bedrijfstakken in werkgelegenheidseffect consumptieve bestedingen S14, in %	97,12%	96,28%	96,08%	17
werkgelegenheidseffect consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen bij andere bedrijfstakken	41.817	40.163	38.685	18

inkomen S14 (werknemers en zelfstandigen) ontstaan bij toeleveranciers van onderzochte bedrijfstak, in mio €, in lopende prijzen	1.707 €	2.358 €	2.619 €	19
inkomen S14 ontstaan bij toeleveranciers onderzochte bedrijfstak, in mio €, in prijzen van 2000	1.826 €	2.358 €	2.581 €	20
inkomen S14 ontstaan bij toeleveranciers onderzochte bedrijfstak besteed aan consumptieve uitgaven, in mio €, in lopende prijzen	693 €	948 €	1.033 €	21
inkomen S14 ontstaan bij toeleveranciers onderzochte bedrijfstak besteed aan consumptieve uitgaven, in mio €, in prijzen van 2000	741 €	948 €	1.018 €	22
werkgelegenheidseffect consumptieve bestedingen toeleveranciers, in aantal werkzame personen	10.293	12.129	12.803	23
aandeel andere bedrijfstakken in werkgelegenheidseffect consumptieve bestedingen S14, in %	97,12%	96,28%	96,08%	24
werkgelegenheidseffect consumptieve bestedingen toeleveranciers, in aantal werkzame personen bij andere bedrijfstakken	9.997	11.678	12.301	25
totaal inkomen S14 (werknemers en zelfstandigen) onderzochte bedrijfstak direct en indirect, in mio €, in lopende prijzen	8.849 €	10.466 €	10.853 €	26
totaal inkomen S14 onderzochte bedrijfstak direct en indirect, in mio €, in prijzen van 2000	9.463 €	10.466 €	10.699 €	27
totaal inkomen S14 direct en indirect besteed aan consumptieve uitgaven, in mio €, in lopende prijzen	3.590 €	4.208 €	4.282 €	28
totaal inkomen S14 direct en indirect besteed aan consumptieve uitgaven, in mio €, in prijzen van 2000	3.839 €	4.208 €	4.221 €	29
totaal werkgelegenheidseffect consumptieve bestedingen direct en indirect, in aantal werkzame personen	53.349	53.842	53.066	30
totaal werkgelegenheidseffect consumptieve bestedingen direct en indirect, in aantal werkzame personen bij andere bedrijfstakken	51.814	51.842	50.986	31

De berekening van het indirecte werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen verloopt in verschillende stappen:

- Het indirecte werkgelegenheidseffect en de arbeidsintensiteit voor alle consumptieve bestedingen van huishoudens worden in rijen 1 tot 7 berekend.
- Rij 8 tot 11 gaan na welk aandeel van het inkomen van huishoudens ontstaan in de onderzochte bedrijfstak aan consumptie besteedt wordt.
- Rij 12 tot 18 berekenen het inkomen van huishoudens ontstaan in de onderzochte bedrijfstak en vertalen het aan de hand van de arbeidsintensiteit van de finale vraag van huishoudens in het indirecte werkgelegenheidseffect.
- De analoge bewerking voor de toeleveranciers wordt in rijen 19 tot 25 ontwikkeld. Het geheel wordt in rijen 26 tot 31 samengevat.

Tabel 8: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, totale (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect en gecumuleerde werkgelegenheidseffect, in aantal werkzame personen

	1995	2000	2001
Werkgelegenheid in onderzochte bedrijfstak	136.300	143.700	143.900
Werkgelegenheidseffect bij Belgische toeleveranciers	46.700	59.900	60.900
Werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen door eigen werkzame personen	41.800	40.200	38.700
Werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen door toegeschreven werkzame personen bij toeleveranciers	10.000	11.700	12.300
Totaal direct en indirect werkgelegenheidseffect	234.800	255.500	255.800
Aandeel leveringen aan andere binnenlandse bedrijfstakken ¹⁷ / output (afzetmarkt)	54,05%	44,70%	44,14%
Gecumuleerd werkgelegenheidseffect			
Eigen werkgelegenheidseffect actief voor finaal verbruik (export...)	39.300	48.500	51.300
Eigen werkgelegenheid actief voor bestellingen binnen eigen bedrijfstak	23.300	30.900	29.100
Eigen werkgelegenheid gerekend tot gecumuleerde werkgelegenheid	62.600	79.400	80.300
Indirect werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers, niveau 1	30.500	38.300	38.200
Gecumuleerd (direct en indirect) werkgelegenheidseffect	93.100	117.700	118.500

Het gecumuleerde (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect betreft het gedeelte van het totale werkgelegenheidseffect dat bij analyses van indirecte werkgelegenheid nooit aan andere bedrijfstakken wordt toegeschreven.

¹⁷ Inclusief de indirect gemeten diensten van financiële intermediairs (IFDFI of FISIM).

Tabel 9: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, multiplicator direct naar indirect werkgelegenheidseffect opgesplitst naar aard van indirecte werkgelegenheid, in aantal indirect werkzame personen per eigen (direct) werkzame persoon

	1995	2000	2001
Onderzochte bedrijfstak	1,00	1,00	1,00
energie: NACE23+40:41	0,00	0,01	0,00
grondstoffen: NACE22	0,01	0,01	0,01
uitbestede diensten: NACE70:74	0,13	0,24	0,25
handel en transport: NACE50:64	0,11	0,11	0,11
andere industrie + bouw: andere NACE<50	0,05	0,03	0,03
niet-marktdiensten: NACE>74	0,03	0,02	0,02
Multiplicator indirecte werkgelegenheid bij alle toeleverende bedrijfstakken	0,34	0,42	0,42
Multiplicator indirecte werkgelegenheidseffect via consumptie van inkomen verdiend in onderzochte bedrijfstak	0,31	0,28	0,27
Multiplicator indirecte werkgelegenheidseffect via consumptie van inkomen ontstaan bij toeleveranciers van onderzochte bedrijfstak	0,07	0,08	0,09
Multiplicator indirecte werkgelegenheid via consumptieve bestedingen	0,38	0,36	0,35
Som: multiplicator van direct naar (alle vormen van) indirect werkgelegenheidseffect	1,72	1,78	1,78

Tabel 10: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, directe en indirecte arbeidsintensiteit, in aantal werkzame personen per mio euro output

	1995			2000			2001		
	waarde	% kolom	% rij	waarde	% kolom	% rij	waarde	% kolom	% rij
(directe) arbeidsintensiteit	6,48	58,0%	100,0%	5,43	56,2%	83,7%	5,69	56,3%	87,7%
indirecte arbeidsintensiteit	4,69	42,0%	100,0%	4,22	43,8%	90,1%	4,42	43,7%	94,3%
som directe en indirecte arbeidsintensiteit	11,17	100,0%	100,0%	9,65	100,0%	86,4%	10,11	100,0%	90,5%

Tabel 11: Banken en financiële instellingen, 1995, 2000 en 2001, oorsprong van eigen werkgelegenheid, in aantal werkzame personen, en evolutie ten opzichte van 1995

Eigen werkgelegenheid actief voor...	Oorsprong van eigen werkgelegenheid op basis van leveringen door onderzochte bedrijfstak (afzetmarkt)			Oorsprong van eigen werkgelegenheid, in % ten opzichte van 1995		
	1995	2000	2001	1995	2000	2001
Leveringen binnen eigen bedrijfstak	23 300	30 900	29 100	100%	133%	125%
Leveringen aan andere binnenlandse bedrijfstakken	16 600	19 100	18 100	100%	115%	109%
Idem inclusief IGDFI ¹⁸	73 700	64 300	63 500	100%	87%	86%
Finale vraag: consumptie-uitgaven huishoudens	27 600	34 700	36 900	100%	126%	134%
Finale vraag: consumptie-uitgaven IZW's	0	100	100			
Finale vraag: consumptie-uitgaven overheid	0	0	0			
Bruto kapitaalvorming + voorraadwijzigingen	400	500	400	100%	125%	100%
Export intra EU (fob)	7 400	9 200	9 700	100%	124%	131%
Export extra EU (fob)	3 900	3 900	4 100	100%	100%	105%
Som eigen werkgelegenheid	136 300	143 700	143 900	100%	105%	106%

De eigen werkgelegenheid wordt in Tabel 11 opgesplitst op basis van de leveringen van de onderzochte bedrijfstak (afzetmarkt). In 1995 zijn dus 16.600 personen in de bedrijfstak banken en financiële instellingen actief voor leveringen aan andere bedrijfstakken.

Het werkgelegenheidseffect via de IGDFI worden volledig aan andere bedrijfstakken toegeschreven.

¹⁸ De Indirect Gemeten Diensten van Financiële Intermediairs (IGDFI) betreft rente door banken geboekt op beleggingen die eigendom zijn van derden en die niet aan deze derden doorgestort wordt. Deze derden betreffen zowel andere bedrijfstakken, huishoudens en dergelijke meer. De IGDFI kunnen niet verder toegeschreven worden aangezien hierover geen informatie in de Nationale Rekeningen gevonden wordt. Aangezien de gehele privé-economie in economische termen veel groter is dan de huishoudens of andere economische actoren schrijven we het werkgelegenheidseffect van de IGDFI volledig toe de andere bedrijfstakken.

In Tabel 12 op deze en volgende pagina's worden de werkgelegenheidseffecten van de stroomopwaartse (bestellingen bij toeleveranciers) en stroomafwaartse leveringen (afzetmarkt) aan andere bedrijfstakken in detail opgesplitst. In deze tabel wordt de IGDFI niet opgenomen aangezien hierover geen verder detail in de Nationale Rekeningen gevonden wordt.

Per jaar geeft de linkse kolom het indirecte werkgelegenheidseffect van bestellingen door de bedrijfstak banken en financiële instellingen bij haar binnenlandse toeleveranciers weer. In 1995 zijn bijvoorbeeld in de uitgeverijen (NACE22) 1.000 personen afhankelijk van deze bestellingen.

De tweede kolom geeft aan in welke mate de eigen werkgelegenheid afhankelijk is van bestellingen door de respectieve bedrijfstak. In totaal zijn bijvoorbeeld 100 personen in de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening afhankelijk van bestellingen door de uitgeverijen (nace22).

De derde kolom geeft het verschil tussen beide werkgelegenheidseffecten weer.

Tabel 12: Banken en financiële instellingen, 1995, 2000 en 2001, 1ste niveau van indirecte werkgelegenheid per toeleverende bedrijfstak (+) en eigen werkgelegenheid afhankelijk van leveringen aan andere bedrijfstakken (-), in aantal werkzame personen per bedrijfstak

		1995			2000			2001		
Co	de	Aankopen onderzochte bedrijfstak = 1ste niveau van indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers (+)	Eigen werkgelegenheid actief voor bestellingen door andere bedrijfstakken (-)	Netto resultaat (+ en -)	Aankopen onderzochte bedrijfstak = 1ste niveau van indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers (+)	Eigen werkgelegenheid actief voor bestellingen door andere bedrijfstakken (-)	Netto resultaat (+ en -)	Aankopen onderzochte bedrijfstak = 1ste niveau van indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers (+)	Eigen werkgelegenheid actief voor bestellingen door andere bedrijfstakken (-)	Netto resultaat (+ en -)
	INDUSTRIES (NACE)									
01	Landbouw		- 200	- 200		- 100	- 100		- 100	- 100
02	Bosbouw									
05	Visserij									
10	Mijnbouw: steenkool									
11	Mijnbouw: aardolie en gas									
12	Mijnbouw: uranium en thorium									
13	Mijnbouw:metaal									
14	Mijnbouw:andere									
15	Voedingsmiddelen en dranken		- 1 100	- 1 000		- 700	- 700		- 600	- 600

16	Tabaksproducten									
17	Textiel		- 200	- 200		- 200	- 200		- 100	- 100
18	Kleding		- 200	- 200		- 100	- 100		- 100	- 100
19	Leder									
20	Houtindustrie		- 100	- 100		- 100	- 100		- 100	- 100
21	Papier		- 100	- 100	100	- 100	100	100	- 100	
22	Uitgeverijen; reproductie van opgenomen	1 000	- 100	800	500	- 100	400	400	- 100	300
23	Raffinaderijen, nucleaire installaties		- 100	- 100		- 100	- 100		- 100	- 100
24	Chemie	200	- 500	- 400		- 400	- 400		- 400	- 400
25	Rubber en plastic	100	- 100	- 100		- 100	- 100		- 100	
26	Overige niet-metaalhoudende minerale		- 200	- 200		- 100	- 100		- 100	- 100
27	Metalen in primaire vorm	100	- 200	- 100		- 200	- 100		- 100	- 100
28	Producten van metaal exclusief machi-	700	- 200	500	200	- 200		200	- 200	
29	Machinesebouw	100	- 300	- 100		- 200	- 200		- 200	- 200
30	Kantoorapparatuur en computers									
31	Elektrische machines en apparaten	100	- 300	- 300		- 100	- 100		- 100	- 100
32	Audio-, video- en telecommunicatieappa-		- 100			- 100	- 100		- 100	
33	Medische, precisie- en optische instru-	100	- 100	100						
34	Automobielenbouw		- 100	- 100		- 200	- 200		- 200	- 200
35	Andere transportmiddelen		- 100	- 100		- 100	- 100		- 100	- 100
36	Meubelbouw; andere nijverheid		- 300	- 300		- 100	- 100		- 100	- 100
37	Recycling									
40	Electriciteit, gas, stoom en warm water	300	- 200		300	- 200	100	100	- 200	
41	Collectie, zuivering en distributie van									
45	Bouwnijverheid	1 600	- 700	800	600	- 1 000	- 300	600	- 900	- 200
50	Garages	100	- 1 300	- 1 200	100	- 800	- 700	100	- 700	- 600
51	Groothandel	1 000	- 1 300	- 300	600	- 1 800	- 1 100	700	- 1 600	- 900

52	Kleinhandel	1 100	- 1 200		1 300	- 1 100	100	1 500	- 1 000	400
55	Hotels en restaurants	1 300	- 200	1 100	1 000	- 600	400	1 000	- 500	600
60	Vervoer te land	800	- 300	500	1 100	- 600	400	1 100	- 600	500
61	Vervoer over water		- 300	- 300						
62	Luchtvaart	100	- 100		200	- 200		200	- 200	
63	Vervoersondersteunende activiteiten	100	- 700	- 600	100	- 300	- 300	100	- 300	- 300
64	Post en telecommunicatie	6 400	- 100	6 300	5 500	- 200	5 300	5 000	- 300	4 800
65	Financiële instellingen	23 300	- 23 300		30 900	- 30 900		29 100	- 29 100	
66	Verzekeringswezen en pensioenfondsen									
67	Ondersteunende activiteiten voor finan-									
70	Onroerend goed	300	- 500	- 200	500	- 900	- 400	500	- 900	- 400
71	Verhuur van machines en werktuigen	300	- 600	- 300	200	- 500	- 300	200	- 500	- 300
72	Activiteiten i.v.m. computers	1 000	- 300	700	1 400	- 300	1 100	1 700	- 300	1 400
73	Onderzoek en ontwikkeling		- 100	- 100						
74	Andere zakelijke dienstverlening	10 500	- 1 800	8 800	22 500	- 5 400	17 100	22 600	- 5 300	17 400
75	Openbaar bestuur en defensie	200	- 800	- 500	400	- 500	- 100	500	- 500	
80	Onderwijs	1 000	- 300	700	800	- 200	600	600	- 200	400
85	Gezondheidszorg en maatschappelijke		- 300	- 300		- 600	- 600		- 600	- 600
90	Afvalwater- en afvalverzameling		- 100	- 100		- 100			- 100	
91	Verenigingen	1 400	- 100	1 300	500	- 100	400	500	- 100	400
92	Cultuur, sport en recreatie	300	- 200	100	100	- 300	- 200	100	- 300	- 200
93	Overige diensten		- 200	- 200		- 100	- 100		- 100	- 100
95	Particuliere huishoudens met werkne-									
	Som intermediair verbruik van / leverin-									
	gen aan binnenlandse bedrijfstakken	53 800	- 39 800	13 900	69 200	- 50 000	19 300	67 300	- 47 200	20 100
	IMV / leveringen binnen eigen bedrijfstak	23 300	- 23 300		30 900	- 30 900		29 100	- 29 100	
	som binnenlands IMV / leveringen zon-									
	der eigen bedrijfstak	30 500	- 16 600	13 900	38 300	- 19 100	19 300	38 200	- 18 100	20 100

Hoofdstuk 5

Bijlage B: betekenis en interpretatie van indirecte werkgelegenheidscijfers

1. Bedrijfstakgebonden analyse

Het *begrip indirecte werkgelegenheid van een bedrijfstak impliceert dat werkgelegenheid van andere bedrijfstakken aan de onderzochte bedrijfstak wordt toegeschreven*. Uiteraard "verhuist" deze werkgelegenheid niet van de toeleverende naar aankopende bedrijfstak. Het kan ook niet de bedoeling zijn dat die indruk gewekt wordt.

Een analyse van indirecte werkgelegenheid veronderstelt steeds een *perspectief of startpunt: de analyse vertrekt van de onderzochte bedrijfstak en maakt de andere bedrijfstakken analytisch "ondergeschikt" aan deze bedrijfstak*.

Dit impliceert: een *uitspraak over indirecte werkgelegenheid is per definitie bedrijfstakgebonden*.

Het begrip "*gecumuleerde werkgelegenheidseffect*" maakt de som van indirecte werkgelegenheid van verschillende bedrijfstakken consistent binnen de totale nationale werkgelegenheid. Dit geldt niet voor de som van de eigen en indirecte werkgelegenheidseffecten.

2. Macro-economisch analysekader

De analyse van indirecte werkgelegenheid vertrekt van *macro-economische gegevens*. Het resultaat wordt dus niet "geteld" of geregistreerd zoals bij arbeidsmarktstatistieken. Dit impliceert dat resultaten niet zonder meer naar het micro-economische niveau (een bedrijf of een groep bedrijven) vertaald kunnen worden.

Een *bepaalde foutenmarge* in de eindresultaten mag niet uitgesloten worden. Het omzetten van financiële naar werkgelegenheidsgegevens gebeurt immers aan de hand van gemiddeldes per bedrijfstak.

Bijvoorbeeld: de gemiddelde arbeidsintensiteit van de chemie is niet per definitie gelijk aan de arbeidsintensiteit van chemische bedrijven leverend aan bijvoorbeeld de landbouw. Deze bedrijven kennen bijvoorbeeld een hogere dan gemiddelde arbeidsintensiteit. Dit verschil wordt niet geregistreerd in de Nationale Rekeningen, en dus ook niet opgenomen in de berekeningswijze van indirecte werkgelegenheid.

Deze afwijkingen spelen zowel in positieve als negatieve zin (ten opzichte van het gemiddelde), en heffen elkaar dan ook in hoge mate op. Dit impliceert wel dat het eindresultaat *niet "mechanistisch"* of in absolute zin mag geïnterpreteerd worden.

De cijfers over indirecte werkgelegenheid moeten dan ook *"voor de komma"* en niet *"na de komma"* gelezen worden, aangezien de *grootteorde* en niet het detail van belang is.

Indirecte werkgelegenheidscijfers in dit rapport worden dan ook afgerond tot op een 100-tal (dus: 2100 maar niet 2082 werkzame personen).

Aangenomen mag worden dat door deze afronding de mogelijke foutenmarge in hoge mate weggewerkt is.

3. Statische analyse

De analyse van indirecte werkgelegenheid is een *statische momentopname*, wat onvermijdelijk is in een analyse gebaseerd op *macro-economische gegevens*.

In wezen wordt een "foto" van de economische interactie tussen bedrijfstakken op een bepaald moment vertaald in werkgelegenheidstermen. De beperkingen van de "foto" zijn uiteraard ook de beperkingen van het afgeleide resultaat.

Met substitutie-effecten of andere dynamische elementen wordt per definitie geen rekening gehouden.

4. Geloofwaardigheid van cijfers over indirecte werkgelegenheid

We benadrukken tenslotte dat de *geloofwaardigheid van indirecte werkgelegenheidscijfers* in dit rapport en bij de berekeningswijze centraal staat.

Deze geloofwaardigheid wordt gegarandeerd door volgende elementen: 1/ er worden *geen ad hoc-basisgegevens* gehanteerd maar steeds cijfers uit de Nationale Rekeningen (dus consistent met de kerngegevens in de Belgische economie), 2/ de berekening gebeurt *niet "op maat" van deze of gene bedrijfstak* en wordt op een groot aantal bedrijfstakken toegepast, 3/ dubbel-tellingen worden ook voor de gehele Belgische economie vermeden via het begrip *gecumuleerde werkgelegenheidseffect*.

Tenslotte is een *correcte (en geen eenzijdige of ongenueanceerde) interpretatie* van de resultaten evident in elke macro-economische analyse.

Referentielijst

Avonds, Luc (2005) *Een vergelijkende analyse van de Input-Output tabellen van 1995 en 2000*. Brussel, Planbureau, working paper 4-05.

Coppens, François (2005) *Indirect effects. A formal definition and degrees of dependency as an alternative to technical coefficients*. Brussels, National Bank of Belgium, working paper 67, april 2005

Cornille, D.; Robert, B. (2005) *Sectorale interdependenties en kostenstructuur van de Belgische economie: een toepassing van de input-outputtabellen*. Brussel, Nationale Bank van België, Economisch Tijdschrift 2005-II (3 juni 2005)

Eysackers, Erwin (2005a) *Indirecte werkgelegenheid. Overzicht van de berekeningswijze en analysemogelijkheden*. Brussel, SERV / STV-Innovatie & Arbeid

Eysackers Erwin (2005b) *De indirecte werkgelegenheid van veertien Belgische bedrijfstakken: analysekader en eerste resultaten*. In: SERV (2005) *Sociaal-Economisch Rapport Vlaanderen 2005*, Gent, Academia Press

Instituut voor de Nationale Rekeningen (2004) *Input-output-tabellen van België voor 2000*. Brussel, Planbureau

Instituut voor de Nationale Rekeningen (2005a) *Nationale Rekeningen 2003*. Brussel, Nationale Bank van België.

Instituut voor de Nationale Rekeningen (2005b) *Aanbod- en gebruikstabellen 2000 en 2001*. Brussel, Nationale Bank van België.

Lijst met tabellen en figuren

Tabel 1: kenmerken van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995 tot 2003, in miljoen euro (in prijzen van 2000) en aantal werkzame personen (bron: Nationale Rekeningen).....	5
Tabel 2: Belangrijkste kenmerken van de Belgische bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995 tot 2003, in miljoen euro (lopende prijzen) en aantal werkzame personen (bron: Nationale Rekeningen)	25
Tabel 3: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, overzicht van directe en indirecte werkgelegenheid, in aantal werkzame personen.....	26
Tabel 4: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, eigen werkgelegenheid en eerste niveau van indirect werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers en via consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen .	27
Tabel 5: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, som van directe en indirecte werkgelegenheidseffect (alle niveaus) bij toeleveranciers en via consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen	28
Tabel 6: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, (directe) arbeidsintensiteit van de onderzochte bedrijfstak en van toeleverende bedrijfstakken naar aard van de toelevering, in aantal werkzame personen per miljoen euro output, output in prijzen van 2000	29
Tabel 7: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, berekening van het werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen, in euro (lopende prijzen en prijzen van 2000) en aantal werkzame personen	30
Tabel 8: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, totale (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect en gecumuleerde werkgelegenheidseffect, in aantal werkzame personen.....	32
Tabel 9: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, multiplicator direct naar indirect werkgelegenheidseffect opgesplitst naar aard van indirecte werkgelegenheid, in aantal indirect werkzame personen per eigen (direct) werkzame persoon.....	33
Tabel 10: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, directe en indirecte arbeidsintensiteit, in aantal werkzame personen per mio euro output	33
Tabel 11: Banken en financiële instellingen, 1995, 2000 en 2001, oorsprong van eigen werkgelegenheid, in aantal werkzame personen, en evolutie ten opzichte van 1995	34
Tabel 12: Banken en financiële instellingen, 1995, 2000 en 2001, 1 ^{ste} niveau van indirecte werkgelegenheid per toeleverende bedrijfstak (+) en eigen werkgelegenheid	

afhankelijk van leveringen aan andere bedrijfstakken (-), in aantal werkzame personen per bedrijfstak.....	35
Figuur 1: banken en financiële instellingen, 1995 tot 2003, evolutie van de output, in miljoen euro in prijzen van 2000, en evolutie van de belangrijkste andere financiële kenmerken, in % van de jaarlijkse output	7
Figuur 2: banken en financiële instellingen, 1995, 2000 en 2001, componenten van het intermediaire verbruik, in miljoen euro (prijzen van 2000) en in % van het totale intermediaire verbruik (100%) (bron: eigen bewerking van de gebruikstabellen van binnenlandse oorsprong)	8
Figuur 3: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, leveringen aan binnenlandse bedrijfstakken en finale vraag inclusief uitvoer, in miljoen euro (prijzen van 2000) en in % van de totale output (100%)	9
Figuur 4: Arbeidsintensiteit van de bedrijfstak banken en financiële dienstverlening in vergelijking met het gemiddelde voor de industrie en de gehele Belgische economie, 1995 tot 2003, aantal werkzame personen per mio euro output, in prijzen van 2000	10
Figuur 5: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995 tot 2003, arbeidsintensiteit, arbeidsproductiviteit en intermediair verbruik per werkzame persoon, in mio euro per werkzame persoon en aantal werkzame personen per mio euro output, in prijzen van 2000	11
Figuur 6: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, eigen werkgelegenheid en alle niveaus van indirecte werkgelegenheid bij toeleveranciers, opgedeeld naar aard van de toelevering, in aantal werkzame personen.....	16
Figuur 7: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, eigen werkgelegenheid en indirect werkgelegenheidseffect via consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen actief bij andere bedrijfstakken	17
Figuur 8: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, eigen werkgelegenheid en indirect werkgelegenheidseffect bij toeleveranciers en via consumptieve bestedingen, in aantal werkzame personen	18
Figuur 9: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, multiplicator van directe (1,00) naar indirecte werkgelegenheid, in aantal indirect werkzame personen per direct werkzame persoon en in % van het jaarlijkse werkgelegenheidseffect	19
Figuur 10: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001, directe en indirecte arbeidsintensiteit, in aantal werkzame personen per mio euro output (prijzen van 2000) en in % van de totale arbeidsintensiteit.....	20

Figuur 11: Bedrijfstak banken en financiële dienstverlening, 1995, 2000 en 2001,
gecumuleerde (directe en indirecte) werkgelegenheidseffect, in aantal werkzame
personen en in % van de eigen werkgelegenheid..... 21